

УДК 37 (051):004

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ «ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»**

кандидат історичних наук, доцент, Жалій Т.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені

В.Г. Короленка, Україна, Полтава

На основі аналізу положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя» розкриваються особливості формування інформаційно-правової компетентності майбутніх учителів. Вказується, що дана компетентність передбачає набуття майбутніми учителями умінь роботи із нормативно-правовими актами, навички пошуку й опрацювання юридичної інформації. У статті зроблено висновок про найбільш ефективні форми роботи й методи навчання для найбільш успішного опанування студентами правовими знаннями й уміннями та навичками. Інформаційно-правова компетентність є обов'язковою для майбутніх учителів різних спеціальностей і найбільш успішно формується в процесі вивчення ними професійно-орієнтованих правознавчих дисциплін.

Ключові слова: загальні та спеціальні компетентності, правова компетентність, інформаційно-правова компетентність.

Кандидат исторических наук, доцент, Жалий Т.В. Формирование информационно-правовой компетентности будущих учителей в контексте положений «Европейской рамки квалификаций для обучения в течении жизни» / Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко, Украина, Полтава

На основании анализа положений «Европейской рамки квалификаций для обучения в течении жизни» раскрываются особенности формирования информационно-правовой компетентности будущих учителей. Указывается, что данная компетентность предусматривает приобретение будущими учителями умений работы с нормативно-правовыми актами, навыки поиска и обработки юридической информации. В статье сделан вывод о наиболее эффективных формах работы и методах обучения для наиболее успешного освоения студентами правовыми знаниями, умениями и навыками. Информационно-правовая компетентность является обязательным для будущих учителей различных специальностей и наиболее успешно формируется в процессе изучения ими профессионально-ориентированных правоведческих дисциплин.

Ключевые слова: общие и специальные компетентности, правовая компетентность, информационно-правовая компетентность.

PhD in History, Zaliy T.V. Formation of information-legal competence of future teachers in the context of the provisions of the «European Qualifications Framework for lifelong learning» / Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University, Ukraine, Poltava

The analysis of the provisions of the “European Qualifications Framework for lifelong learning” the peculiarities of formation of information and legal competence of future teachers. It is claimed that this competence involves the acquisition of skills of future teachers of normative legal acts skills of search and processing of legal information. The article concluded that the most effective forms and methods of education for the most successful students master the skills and legal knowledge and skills. Information and legal competence is compulsory for future teachers of

different specialties and most successful emerging in the process of studying their jurisprudential professionally oriented disciplines.

Key words: general and specific competencies, legal expertise, information-legal competence.

Вступ. Сучасна система підготовки фахівців передбачає врахування досвіду європейських країн та запозичення їхніх здобутків у національну систему освіти. Тому важливим документом, з огляду на такі тенденції, є «Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя». У документі передбачається необхідність формування загальних та спеціальних компетентностей майбутніх фахівців [1, С. 69-70]. Тому важливим є з'ясування специфіки цього процесу та визначення місця інформаційно-правової компетентності з-поміж тих, які передбачені вказаним міжнародним договором. Ця проблема не нова для сучасних учених, педагогів, методистів. У низці своїх публікацій ми порушували окремі її аспекти. Однак питання про найбільш ефективні форми роботи та методи навчання, які б сприяли найбільш ефективному опануванню навчальних програм із правознавчих дисциплін, залишається невирішеним [2-4].

Формулювання мети та завдань статті. У науковій розвідці розглянемо особливості формування інформаційно-правової компетентності майбутніх учителів в процесі їхньої фахової підготовки на основі аналізу положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя».

Виклад основного матеріалу статті. Інформаційно-правова компетентність у сучасних публікаціях визначається як уміння працювати з джерелами юридичної інформації, аналізувати нормативно-правові акти, користуватись довідковою літературою, електронними ресурсами для самостійного пошуку інформації [3,

С.108]. Для майбутніх учителів такі уміння видаються вкрай важливими, оскільки вони повинні володіти навичками пошуку інформації та її опрацювання. Соціальний досвід будь-якої молодшої особи повинен збагачувати елементарними знаннями про основи приватних і публічних галузей права: сімейного, трудового, адміністративного, кримінального, цивільного та ін. Це можливо за умови пошуку інформації та її використання.

Серед компетентностей, передбачених «Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя», ми знаходимо такі, які безпосередньо стосуються інформаційно-правової компетентності майбутніх фахівців. Так, серед інструментальних містяться: здатність до аналізу й синтезу; базові загальні знання; елементарні комп'ютерні навички; навички управління інформацією; розв'язання проблем; прийняття рішень. Серед міжособистісних – здатність до критики (самокритики); взаємодія (робота в команді); міжособистісні навички та вміння; здатність працювати в міждисциплінарній команді. До системних належать: здатність застосовувати знання на практиці; дослідницькі навички і вміння; здатність до навчання; здатність пристосовуватися до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї (креативність); здатність працювати самостійно [1, С.69].

То ж ключовим для формування інформаційно-правової компетентності є: пошук інформації, її аналіз, опрацювання, виділення головного, застосування набутих знань на практиці (для розв'язання юридичних задач чи аналізу правових ситуацій, в конкретних життєвих обставинах).

Основними формами роботи можуть бути робота в парах або в малих групах під час навчальних занять, імітація спрощеного судового засідання, однак найбільш ефективним, зважаючи на досвід власної діяльності, є розв'язування юридичних задач та аналіз правових

ситуацій. Методика такого виду роботи передбачає наявність хоча б схематичного алгоритму такого аналізу. Першим пунктом є «Уважно прочитайте умову завдання». Для пошуку правової інформації слід орієнтуватися в класифікації галузей права, тому наступний пункт може бути сформульований «Визначте, нормами яких галузей права регулюються вказані правовідносини (деталізуйте згідно з альтернативними критеріями класифікації, наприклад, матеріальні чи процесуальні, публічні чи приватні галузі права)». Далі «Перелічіть відомі Вам нормативно-правові акти, норми яких регулюють вказані правовідносини (Конституція України (вказіть розділ), закони (кодекси), підзаконні акти)». Після пошуку кодифікованих актів права варто подати юридичний аналіз «Запропонуйте суб'єктний склад вказаних правовідносин та визначте їхні об'єкти (не забувайте, що предметом регулювання галузей права є суспільні відносини, а об'єктом конкретної ситуації стануть права, блага, послуги; відмежовуємо окремо об'єкти злочинів, зобов'язального права та ін.)». Наступний пункт може передбачати такі дані «Розкрийте правовий статус учасників правовідносин (охарактеризуйте словом чи словосполученням, залежно від галузі права, наприклад, у кримінальних правовідносинах суб'єктами є: затриманий, підозрюваний, обвинувачений, підсудний, прокурор, захисник, свідок, експерт ті ін.; у сімейному – подружжя, діти, чоловік, дружина, усиновителі, опікуни, піклувальники та ін.). З'ясуйте правовий статус через розкриття прав і обов'язків учасників правовідносин (з урахуванням інформації, запропонованої Вам у конкретній ситуації)». І заключним положенням буде таке «Подайте аргументований розв'язок задачі чи завершіть аналіз правової ситуації».

Для пошуку необхідних нормативно-правових актів слід скористатися друкованими ЗМІ, але лише офіційними: «Відомості

Верховної Ради України», «Голос України», «Юридичний вісник», «Урядовий кур'єр». У разі використання електронних ресурсів, варто опрацьовувати тільки офіційні сайти органів державної влади й місцевого самоврядування.

Після роботи з алгоритмом можливо вирішенні індивідуальних та групових завдань з відповідним оцінюванням такої діяльності. Альтернативною формою роботи може бути не робота із задачниками, а авторські юридичні задачі, або ж юридичні ситуації, які мали місце в житті студентів.

Висновки. Таким чином, інформаційно-правова компетентність є інтегральною компетентністю, яка узагальнює навички інструментальних, системних, міжособистісних компетентностей, які передбачаються «Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя». Її формування становить поступовий процес пошуку інформації в друкованих та електронних ЗМІ, її оцінювання на предмет вірогідності та робота з офіційними виданнями, опрацювання матеріалів за заздалегідь складеним алгоритмом та розв'язання конкретної життєвої ситуації, яка спонукала до пошуку. Інформаційно-правова компетентність є обов'язковою для майбутніх учителів різних спеціальностей і найбільш успішно формується в процесі вивчення ними професійно-орієнтованих правознавчих дисциплін.

Література:

- 1. Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ipehea.in.ua/ievropeyska-ta-nacionalna-ramka-kvalifikacij-nrk-vishchoyi-osviti-vo/1ramka-kvalifikacij-iervo>. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.*

2. Жалій Т.В. Формування юридично-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів у процесі вивчення правознавчих дисциплін в умовах педагогічного вишу // *Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект: матеріали круглого столу* / за заг. ред. С.О. Шевченка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 50-52.

3. Жалій Т.В. Формування правової компетентності майбутніх учителів в контексті новел освітнього законодавства *Дидаскал: часопис* / А. Бойко (гол. ред.); Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, каф. заг. педагогіки та андрагогіки. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – Вип. 16: присвячено матеріалам всеукраїнської науково-практичної конференції «Упровадження основних положень Закону України «Про вищу освіту» як засіб забезпечення європейського рівня діяльності вищої школи», 17 листоп. 2015 р. – С. 108 – 112.

4. Жалій Т.В. Формування аксіологічно-правової компетентності майбутніх вчителів у процесі вивчення правознавчих дисциплін // *Збірник центру наукових публікацій «Велес» за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Досягнення науки в 2015 році»*, м. Київ: збірник статей (рівень стандарту, академічний рівень). – К.: Центр наукових публікацій, 2015. Частина II. – С.53 – 56.

5. Конституція України від 28 червня 1996 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>.

References:

1. *Yevropeys'ka ramka kvalifikatsiy dlya navchannya vprodovzh zhyttya*. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://lpehea.in.ua/ievropeyska-ta-nacionalna-ramka-kvalifikaci-y-nrk-vishchoyi-osviti-vo/1ramka-kvalifikaci-y-iervo.Zakon_Ukrayiny_«Pro_vyshchu_osvitu»_vid_01_lypnya_2014_roku. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.rada.gov.ua.

2. Zhaliy T.V. *Formuvannya yurydychno-movlennyevoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv u protsesi vyvchennya pravoznavchykh dystsyplin v umovakh pedahohichnoho vyshu // Vzayemozv"yazok polityky i upravlinnya: teoretychnyy i prykladnyy aspekt: materialy kruhloho stolu / za zah. red. S.O. Shevchenka. – D.: DRIDU NADU, 2016. – S. 50-52.*
3. Zhaliy T.V. *Formuvannya pravovoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv v konteksti novel osvith'oho zakonodavstva Dydaskal: chasopys / A. Boyko (hol. red.); Poltav. nats. ped. un-t imeni V.H. Korolenka, kaf. zah. pedahohiky ta andrahohiky. – Poltava : PNPУ imeni V.H. Korolenka, 2015. – Vyp. 16: prysvyacheno materialam vseukrayins'koyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi “Uprovadzhennya osnovnykh polozhen' Zakonu Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» yak zasib zabezpechennya yevropeys'koho rivnya diyal'nosti vyshchoyi shkoly”, 17 lystop. 2015 r. – S. 108 – 112.*
4. Zhaliy T.V. *Formuvannya aksiolohichno-pravovoyi kompetentnosti maybutnikh vchyteliv u protsesi vyvchennya pravoznavchykh dystsyplin // Zbirnyk tsentru naukovykh publikatsiy «Veles» za materialamy mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi «Dosyahnennya nauky v 2015 rotsi», m. Kyiv: zbirnyk statey (riven' standartu, akademichnyy riven'). – K.: Tsentr naukovykh publikatsiy, 2015. Chastyna II. – S.53 – 56.*
5. *Konstytutsiya Ukrayiny vid 28 chervnya 1996 roku. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>.*